

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

เนื่องจากการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจและสังคมเป็นไปอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้การใช้ที่ดินเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตามไปด้วย ดังนั้นสภาพการใช้ที่ดินของประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาและตลอดช่วงฤดูกาลเพาะปลูก จึงต้องดำเนินการติดตามและศึกษาการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินที่ให้ผลถูกต้องและเป็นปัจจุบัน ซึ่งข้อมูลสภาพการใช้ที่ดินดังกล่าวมีความสำคัญในการกำหนดยุทธศาสตร์การวางแผนจัดการการใช้ที่ดินที่เหมาะสมในอนาคต การกำหนดเขตเพาะปลูกที่เหมาะสม การประเมินผลผลิตของพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ เช่น ข้าว ยางพารา อ้อยโรงงาน มันสำปะหลัง ไม้ผล ปาล์มน้ำมัน และไม้ยืนต้นอื่น ๆ การจัดการระบบชลประทานให้เพียงพอกับความต้องการน้ำของพืช รวมถึงด้าน โลจิสติกส์ (Logistics) เพื่อเป็นการจัดการด้านการตลาดต่อไป วัตถุประสงค์ของการศึกษานี้

(1) เพื่อเสนอข้อมูลการใช้ที่ดินในปัจจุบัน สํารวจและจัดทำแผนที่สภาพการใช้ที่ดินจังหวัดสระบุรี มาตราส่วน 1:25,000 ปี พ.ศ. 2552 โดยใช้ภาพถ่ายจากดาวเทียม SPOT- 5 (2) เพื่อติดตามสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงสภาพการใช้ที่ดินระหว่าง ปี พ.ศ. 2552-2554 ของจังหวัดสระบุรี โดยใช้เทคโนโลยีภูมิสารสนเทศ ซึ่งข้อมูลการใช้ที่ดินและการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินที่ได้เป็นฐานข้อมูลที่ดี มีรายละเอียดสามารถนำไปสู่แผนพัฒนาการปลูกพืชเกษตรต่อไป

สภาพการใช้ที่ดินจังหวัดสระบุรีปี พ.ศ. 2554

จังหวัดสระบุรี มีพื้นที่รวมทั้งสิ้น 2,235,304 ไร่ ในปี พ.ศ. 2554 สภาพการใช้ที่ดินจำแนกตามประเภทการใช้ที่ดิน พบว่าพื้นที่เกษตรกรรมมีเนื้อที่มากเป็นอันดับหนึ่ง โดยมีเนื้อที่ 1,279,012 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 57.22 ของเนื้อที่จังหวัด ในจำนวนนี้ประกอบด้วย พื้นที่นา 581,428 ไร่หรือคิดเป็นร้อยละ 26.01 พื้นที่พืชไร่ 497,104 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 22.24 พื้นที่ไม้ยืนต้น 36,541 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 1.63 พื้นที่ไม้ผล 106,034 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 4.74 พื้นที่พืชสวน 6,556 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 0.29 พื้นที่ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์และโรงเรือนเลี้ยงสัตว์ 32,157 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 1.44 สถานที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ 12,396 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 0.55 ของเนื้อที่จังหวัด พื้นที่ป่าซึ่งมีพื้นที่มากเป็นอันดับสองโดยมีเนื้อที่ 604,353 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 27.04 ของเนื้อที่จังหวัด พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้างมีเนื้อที่เป็นอันดับสาม โดยมีเนื้อที่ 187,681 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 8.40 ของเนื้อที่จังหวัด พื้นที่เบ็ดเตล็ดมีเนื้อที่เป็นอันดับสี่ โดยมีเนื้อที่ 125,256 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 5.60 ของเนื้อที่จังหวัด พื้นที่แหล่งน้ำมีเนื้อที่เป็นอันดับห้า โดยมีเนื้อที่ 39,002 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 1.74 ของเนื้อที่จังหวัด พื้นที่อุตสาหกรรมมีเนื้อที่เป็นอันดับหก โดยมีเนื้อที่ 37,090 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ1.66 ของเนื้อที่จังหวัด

ตารางแสดงสรุปประเภทสภาพการใช้ที่ดิน จังหวัดสระบุรี ปี พ.ศ.2554

ประเภทการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
	ไร่	ร้อยละ
พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	187,681	8.39
พื้นที่อุตสาหกรรม	37,090	1.66
พื้นที่เกษตรกรรม	1,279,012	57.22
นาข้าว	569,636	25.49
นาไร่	11,792	0.53
ข้าวโพด	210,658	9.42
อ้อย	202,496	9.06
มันสำปะหลัง	56,206	2.51
พืชไร่อื่นๆ	27,744	1.24
ป่าต้นน้ำ	2,352	0.11
ยูคาลิปตัส	17,094	0.77
สัก	3,834	0.17
ไม้ยืนต้นอื่นๆ	3,170	0.14
ไม้ผล	106,034	4.74
พืชสวน	6,556	0.29
ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์และโรงเรือนเลี้ยงสัตว์	32,157	1.44
สถานที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ	12,396	0.55
ป่าไม้	604,353	27.04
พื้นที่แหล่งน้ำ	39,002	1.74
พื้นที่เบ็ดเตล็ด	125,256	5.62
รวม	2,235,304	100.00

การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินจังหวัดสระบุรีปี พ.ศ. 2552 และปี พ.ศ. 2554

จากตารางเปรียบเทียบสภาพการใช้ที่ดินจังหวัดสระบุรี ระหว่างปี พ.ศ. 2552 และปี พ.ศ. 2554 พบว่าสภาพการใช้ที่ดินมีการเปลี่ยนแปลงทั้งในลักษณะพื้นที่เพิ่มขึ้น และพื้นที่ลดลงที่สำคัญคือ

(1) การเปลี่ยนแปลงสภาพการใช้ที่ดิน ที่มีพื้นที่เพิ่มขึ้นมากที่สุดได้แก่ พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้างเพิ่มขึ้นจาก 182,039 ไร่ ของเนื้อที่จังหวัด ในปี พ.ศ. 2552 เป็น 187,681 ไร่ ในปี พ.ศ. 2554 มีจำนวนเนื้อที่เพิ่มขึ้น 5,642 ไร่ ของเนื้อที่เดิม พื้นที่เบ็ดเตล็ดเพิ่มขึ้นจาก 120,090 ไร่ ของเนื้อที่จังหวัด ในปี พ.ศ. 2552 เป็น 125,256 ไร่ ในปี พ.ศ. 2554 มีจำนวนเนื้อที่เพิ่มขึ้น 5,166 ไร่ ของเนื้อที่เดิม พื้นที่อุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นจาก 36,150 ไร่ของเนื้อที่จังหวัด ในปี พ.ศ. 2552 เป็น 37,090 ไร่ ในปี พ.ศ. 2554 มีจำนวนเนื้อที่เพิ่มขึ้น 940 ไร่ของเนื้อที่เดิม และพื้นที่แหล่งน้ำเพิ่มขึ้นจาก 38,962 ไร่ ของเนื้อที่จังหวัด ในปี พ.ศ. 2552 เป็น 39,002 ไร่ในปี พ.ศ. 2554 มีจำนวนเนื้อที่เพิ่มขึ้น 40 ไร่ ของเนื้อที่เดิม

(2) การเปลี่ยนแปลงสภาพการใช้ที่ดิน ที่มีพื้นที่ลดลง เมื่อพิจารณาเฉพาะส่วนเนื้อที่เป็นไร่ พบว่าพื้นที่พืชไร่ลดลงมากที่สุด ได้แก่ พื้นที่เกษตรกรรมลดลงจาก 1,288,790 ไร่ ของเนื้อที่จังหวัด ในปี พ.ศ. 2552 เป็น 1,279,012 ไร่ ในปี พ.ศ. 2554 มีจำนวนเนื้อที่ลดลง 9,718 ไร่ ของเนื้อที่เดิมและพื้นที่ป่าไม้ลดลงจาก 605,423 ไร่ ของเนื้อที่จังหวัด ในปี พ.ศ. 2552 เป็น 604,353 ไร่ ในปี พ.ศ. 2554 มีจำนวนเนื้อที่ลดลง 1070 ไร่ ของเนื้อที่เดิม

ปัจจัยที่มีผลต่อสภาพการใช้ที่ดินและการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินจังหวัดสระบุรี

1. ลักษณะภูมิประเทศ ดิน และความสามารถในการผลิตของเกษตรกรในพื้นที่ ลักษณะที่ตั้งสัมพันธ์กับแหล่งตลาด แหล่งรับซื้อผลผลิตมีผลต่อการเปลี่ยนแปลง รวมทั้งการได้ศึกษาเรียนรู้จากเกษตรกรผู้นำร่องในการปลูกข้าว อ้อย ซึ่งได้ผลผลิตดีและราคาผลผลิตที่ค่อนข้างสูง จึงเป็นสาเหตุให้เกษตรกรข้าวและอ้อยเพิ่มมากขึ้น

2. นโยบายการส่งเสริมของรัฐ การปรับโครงสร้างการผลิตทางการเกษตรให้สอดคล้องกับโอกาสทางการตลาด และการเปลี่ยนแปลงรสนิยมของผู้บริโภคสถานะตลาดโลก และตลาดภายในประเทศ นโยบายระหว่างประเทศ ดังจะเห็นได้จากมีการประชุมร่วมระหว่างประเทศในภูมิภาคอาเซียน การเปิดเขตการค้าเสรี

ข้อเสนอแนวทางการจัดการพัฒนาสภาพการใช้ที่ดินของจังหวัดสระบุรี

1. การติดตามการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินในแต่ละจังหวัด ควรเป็นบุคคลคนเดียวกัน หรือกลุ่มเดียวกัน เพื่อสังเกตข้อบกพร่องของตนเอง เพราะมีประสบการณ์ ทำให้วิเคราะห์ได้อย่างแม่นยำ และมีผลคาดเคลื่อนน้อยที่สุด

2. การศึกษาการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน ในปี พ.ศ. 2552 และปี พ.ศ. 2554 นั้น มีหน่วยแผนที่ผสมอยู่เป็นจำนวนมาก ทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนั้นในการจัดทำแผนที่การใช้ที่ดินควรจะจำแนกหน่วยการใช้ที่ดินให้เป็นหน่วยๆ เพื่อวิเคราะห์อย่างถูกต้องและแม่นยำที่สุด